

Nuorten aikuisten arjen hallinnan ja työelämätaitojen vahvistaminen – kehittämishanke (2015–2018)

LOPPURAPORTTI

KOTA – LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI RY

SANNI HEINO & ELINA HEIKKILÄ

www.kota.fi

31.12.2018 TURKU

SISÄLLYSLUETTELO

1 HANKKEEN KUVAUS	2
1.1 Hankkeen taustaa	2
1.2 Kohderyhmä	3
1.3 Seikkailukasvatuksellinen ryhmätoiminta ja syrjäytyminen	4
2 HANKKEEN TAVOITTEET	7
3 HANKKEEN TUOTOKSET	9
3.1 Osallistujat	9
3.2 Toteutuneet ryhmät	10
3.3 Toimintamalli	13
3.4 Artikkelit, opinnäyte ja esitelmät	14
4 HANKKEEN TULOKSET	15
4.1 Osallistujan kokema hyöty ja muutos	15
4.2 Havaittu muutos osallistujissa	19
4.3 Sitoutuminen ja seurantatieto	20
4.4 Sidosryhmäpalaute	21
4.5 Toimintamallin ja yhteistyöverkoston kehittämisen tuloksellisuus	22
5 YHTEENVETOA	24
5.1 Hankkeen vaikutuksia	24
5.2 Huomioita	25
LÄHTEET	27

1 HANKKEEN KUVAUS

KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry toteutti 3/2015 ja 12/2018 välillä RAY:n ja STEA:n tuella *Nuorten aikuisten arjen hallinnan ja työelämätaitojen vahvistaminen* – kehittämishanketta. Projekti alkoi osana RAY:n *Paikka auki* –ohjelmaa. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien, heikosti palveluihin kiinnittyvien 18-25 – vuotiaiden nuorten aikuisten osallisuutta, arjen hallintaa ja työelämätaitoja. Työtapana oli ammattilaisten ohjaama tavoitteellinen ja määräaikainen toiminnallinen ryhmäprosessi. Hanketta toteutettiin yhteistyössä Raison, Kaarinan ja Turun kaupunkien kanssa.

Hankkeen lähtökohtana oli KOTA ry:n laajaan ja monipuoliseen kokemukseen perustuva osaaminen projektityöskentelystä, projektien toteuttamisesta moniammatillisten yhteistyöverkostojen kanssa, nuorten kohtaamisesta, tavoitteellisten ryhmäprosessien ohjaamisesta, seikkailukasvatuksen menetelmien soveltamisesta sekä nuorten arjen hallinnan taitojen tukemisesta.

Hankkeen toimintaympäristössä tapahtui vuosien 2015–2018 välillä paljon muutoksia, jotka vaikuttivat erityisesti kohderyhmän tavoittamiseen. Suurin muutos on vastaavien, virallisemmän aseman omaavien palveluiden, esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitoksen Vamoksen, tulo kentälle. Lisäksi kaikkia yhteistyökuntia kosketti toimeentulotuen maksatuksen siirto Kelaan. Tämän seurauksena nuoret aikuiset jättivät väliin sosiaalityöntekijöiden tapaamisia eivätkä ohjautuneet KOTA ry:n toimintaan. Edellisten lisäksi hankkeen ajalle osui erilaisten palvelurakennemuutosten vuoksi useita vaihdoksia yhteistyökumppaneiden henkilöstössä.

1.1. Hankkeen taustaa

Hankkeen valmistelussa ja tarvekartoituksessa hyödynnettiin ajankohtaista tutkimus- ja selvitystietoa sekä THL:n ja RAY:n raportteja. Näiden lisäksi talven 2013–2014 aikana käytiin keskusteluja tulevien yhteistyökuntien nuorisotoimen johdon, etsivän työn, sosiaali- ja perhepalveluiden johtajien, nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten sekä KOTA ry:n hallituksen asiantuntijajäsenten kanssa. Valmistelussa hyödynnettiin KOTA ry:n monipuolista

kokemusta kehittämistyöstä ja nuorten kanssa työskentelystä (mm. *Lukiohanke* (2012-2015), *Koija–Oppis*-hanke (2006-2008) ja *Nuorten ryhmätoimintahanke* (2009 - 03 / 2014)).

Hanke vastasi tarpeeseen saada toimintaa, johon nuoren voi ohjata vahvistamaan arjessa ja työelämässä tarvittavia taitoja sekä herättelemään tulevaisuuden suunnitelmiin kohdistuvaa ”kipinää”. Taustoituksen perusteella kohderyhmän tarpeisiin kuuluivat mm. työelämävalmiuksien vahvistuminen, osallisuuden kokeminen, oman päätösvallan käyttäminen, ymmärtävien aikuisten läheisyys, haaveiden vahvistuminen, motivaation lisääntyminen, aktiivinen toimijuus ja arjen hallinnan taitojen vahvistuminen. Tuen sisältöön ja laatuun liittyviä tarpeita olivat mm. yksilöllisesti räätälöidyt ratkaisut, matalan kynnyksen palvelut, moniammatillinen yhteistyö, luottamuksen rakentuminen ja tavoitteellinen ja määräaikainen ryhmätoiminta.

1.2 Kohderyhmä

Syrjäytymisestä ja nuorten syrjäytymisestä on puhuttu Suomessa vuosikymmenien ajan. Viime vuosina keskustelu on taas lisääntynyt ja vakiintunut aihealueena poliittiseen keskusteluun. Syrjäytymistä ilmiönä pidetään sekä taloudellisesti että inhimillisesti kalliina. (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 2013, 55; Me-säätiö.)

Tässä hankkeessa kohderyhmä on määritelty seuraavasti: *heikosti palveluihin sitoutuva, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleva, 18–25-vuotias nuori aikuinen*. Artti Kellokummun palkitun pro gradu-tutkielman mukaan syrjäytymisen kansantaloudellinen määrittely on osoittautunut ahtaaksi. Työttömyyden ohella pahoinvoinnin tuottamiseen osallistuvat ja altistavat myös useat muut tekijät kuten mielenterveydelliset tai sosiaaliset ongelmat. Syrjäytymisestä on muodostunut vyyhti ja riski uhkaa levittäytyä kattamaan yhä laajemman osan nuorista. (Kellokumpu 2017, 1-2.)

Syrjäytyminen konkretisoituu yksilön kokemuksina. Ulkopuolisuuden, yksinäisyyden, toiseuden, näköalattomuuden ja merkityksettömyyden kokemuksia yhdistävät kaksi olennaista ihmisyyden ulottuvuutta – osallisuus ja toimijuus. THL:n mukaan osallisuudessa on kyse tunteesta, mahdollisuudesta, oikeudesta ja kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallisuus

ymmärretään tunteena, joka syntyy kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn, harrastus- tai järjestötoiminnan kautta. Yhteisöissä osallisuus ilmenee jäsenten arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena, sekä mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössä. Osallisuus on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä. (THL.)

Osallisuus synnyttää parhaimmassa tapauksessa toimijan identiteetin. Toimijuuteen liitettyjä termejä ovat mm. aktiivisuus, intentionaalisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuus sekä vapaaehtoisuus. Toimijuus merkitsee yksilön tai ryhmän tunnetta siitä, että minä tai me teemme asioita, vaikutamme niihin, ne eivät vain tapahdu minulle tai meille. Täten toimijuuden kokemuksella on suuri merkitys ihmisen (tai yhteisön) identiteetin muodostuksessa siihen, kuka hän on ja keneksi hän haluaa tulla. (Kumpulainen yms. 2010, 24.)

1.3 Seikkailukasvatuksellinen ryhmätoiminta ja syrjäytyminen

Tässä hankkeessa osallisuuden ja toimijuuden vahvistumiseen pyrittiin vaikuttamaan ryhmämuotoisella toiminnalla. Osallisuus nähtiin nuorten tavoin pääosin sosiaalisena, ei yhteiskunnallisena, osallisuutena. Kellokummun mukaan nuoret määrittelevät syrjäytymisen nimenomaan ihmissuhteiden vähäisyyden eli yksinäisyyden kokemuksen kautta. Yksinäisyyden onkin todettu selittävän syrjäytymisen kokemuksia paljon köyhyyttä tai muita elintason liittyviä tekijöitä vahvemmin. (Kellokumpu 2017, 3.)

Hankkeen suunnitteluvaiheessa kohderyhmälle suunnattu palvelu oli usein yksilötyötä. Kentällä olleista ryhmämuotoisista palveluista KOTA ry:n toimintamalli taas erosi toiminnallisuutensa vuoksi. Toiminnallisuuden tarkoitus on sekä tukea tutustumista ja ryhmäytymistä että mahdollistaa uusia ja erilaisia oppimiskokemuksia. Näiden lisäksi ryhmäprosessi tarjosi osallistujille kokemuksia arjen hallinnasta ja toimijuudesta.

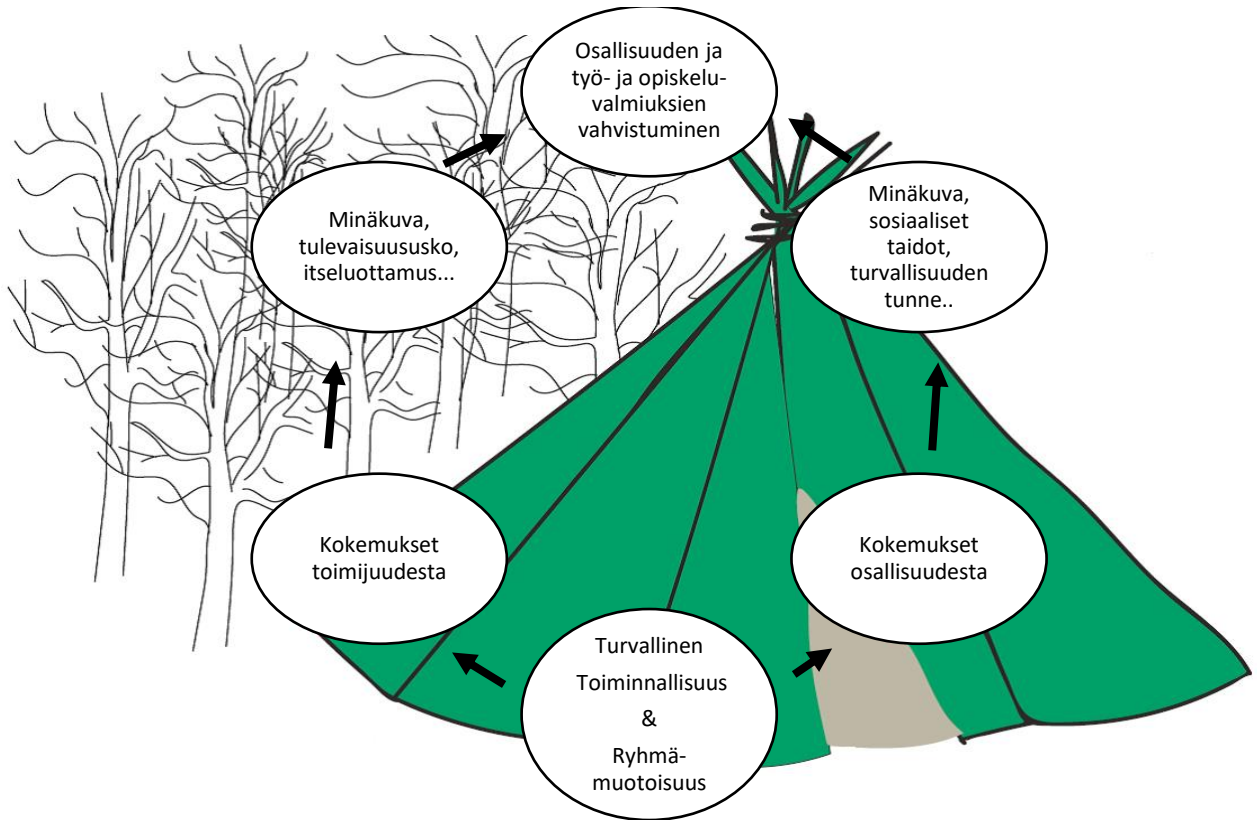
Seikkailukasvatuksen vaikuttavuudesta kansainvälisen tutkimuskatsauksen tehneen Outi Linnossuon mukaan seikkailukasvatuksellisen työtteen mahdollisuudet liittyvät ensisijaisesti yhteisen toiminnan kautta syntyviin ihmissuhteisiin. Hänen mukaansa toiminnan muoto ja

menetelmät eivät ole sinällään niin tärkeitä vaan se, millaiset ihmissuhteet siinä syntyvät. Yhteisen tekemisen ja seikkailukokemusten jakamisen kautta tutustutaan ja luodaan pohjaa luottamukselle. Luottamus ohjaajaan ja ryhmään mahdollistaa henkilökohtaisen sitoutumisen sekä antaa kasvatukselle ja kasvulle mahdollisuuden. Mikäli ryhmän ilmapiiri muodostuu sellaiseksi, että siinä uskalletaan olla oma itsensä ja kokeilla rajojaan, seikkailullisella toiminnalla voidaan saada paljon aikaan. (Linnossuo 2007, 205-206.) KOTA ry:n näkemyksen mukaan seikkailukasvatus on kokemuksellinen oppimisen prosessi, jossa toiminta ja sen reflektointi mahdollistavat uuden ajattelu- ja toimintatavan sekä yksilön muutoksen katselevasta ja kokevasta objektista aktiiviseksi ja voimaantuneeksi subjektiksi (Kivelä & Lempinen 2009, 18-19).

Ryhmän tasolla seikkailukasvatuksen vaikutukset näkyvät vuorovaikutustaitojen kehittämisessä ja antamiseen, saamiseen ja jakamiseen liittyvien positiivisten kokemusten lisääntymisessä. Yksilöiden tasolla kerrotaan itsetunnon, itsetuntemuksen ja hallinnan tunteiden paranemisesta. Yhteiskuntatason vaikutuksista voidaan mainita esimerkiksi päihteiden käytön ja rikollisuuden väheneminen sekä koulunkäynnin säännöllistyminen. Merkittäväksi vaikuttavuustekijäksi kaikissa arvioinneissa ja tutkimuksissa nousee toiveen herääminen, ajatus oman elämän sankaruudesta ja aktiivinen toiminta oman ja toisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.” (Linnossuo 2007, 205-206.)

KOTA ry:n ryhmänohjaukseen ja seikkailukasvatuksen soveltamiseen liittyvällä osaamisella voidaan vaikuttaa arjessa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä tulevaisuususkon vahvistumiseen. Vaikuttavuuden peruste on turvallisen toiminnallisuuden ja ryhmämuotoisuuden yhteys toimijuuden ja osallisuuden vahvistumiseen (Kuva 1.).

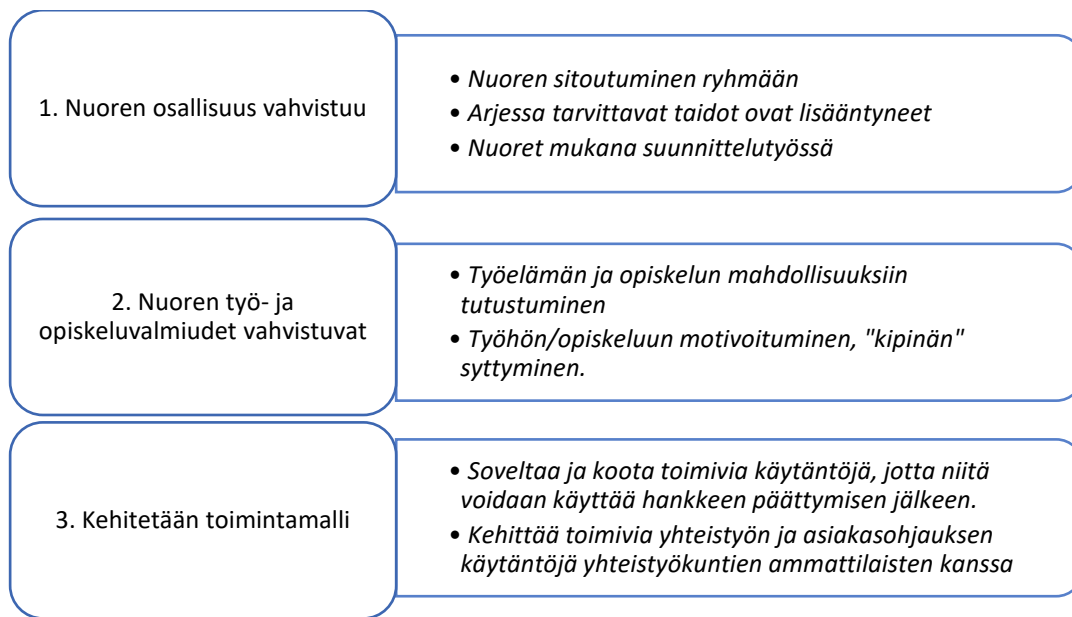
Kuva 1. Turvallisen toiminnallisuuden ja ryhmämuotoisuuden yhteys toimijuuden ja osallisuuden vahvistumiseen

2 HANKKEEN TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteet (Kuva 2.) oli jäsenneily kolmen päätavoitteen alle. Ensimmäinen ja toinen tavoite koskivat kohderyhmässä tapahtunutta muutosta. Näiden lisäksi hankkeessa kehitettiin kohderyhmää palveleva toimintamalli.

Kuva 2. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen päätavoitteena oli, että ryhmätoimintaan ohjautuu siitä hyötyviä nuoria aikuisia ja nämä saavat tukea ja apua oikeaan aikaan. Toiminnalla tavoiteltiin nuoren aikuisen osallisuuden ja työ- ja opiskelunvalmiuksien vahvistumista. Osallisuuden nähtiin vahvistuneen, jos nuori aikuinen sitoutui ryhmään ja osallistui toiminnan suunnitteluun sekä osoitti, että hänen arjessa tarvittavat taitonsa olivat vahvistuneet. Työ- ja opiskelunvalmiuksien vahvistuminen ymmärrettiin tässä hankkeessa tiedon lisääntymisenä (mahdollisuuksiin tutustuminen) ja työhön/opiskeluun motivoitumisena.

Näiden kahden lisäksi tavoitteena oli myös kehittää ja soveltaa seikkailukasvatukseen, arjen hallinnan malliin (KOTA ry:n kehittämä malli) ja tavoitteelliseen, määräaikaan ryhmäprosessiin perustuva toimintatapa yhdessä hankkeeseen osallistuvien nuorten aikuisten ja yhteistyökuntien ammattilaisten kanssa. Tavoite oli koota hankkeen aikana syntyneitä kokemuksia, toimintatapoja

ja tuloksia, jotta niitä voidaan soveltaa hankkeen päättymisen jälkeen nuorten aikuisten kanssa tehtävässä työssä.

Alkuperäisessä hankehakemuksessa tavoitteena oli myös löytää ja kouluttaa ryhmätoimintaan osallistuvista nuorista aikuisista kokemusasiantuntijoita eli ohjaajia, jotka ovat kehittämässä ryhmätoiminnan sisältöjä ja toimintatapoja yhdessä projektityöntekijöiden kanssa.

3 HANKKEEN TUOTOKSET

3.1 Osallistujat

Hankkeessa toteutettiin vuosien 2015 ja 2018 välillä 10 ryhmämuotoista interventiota (Kuva 3.). Ryhmän koko on ollut 3–11 osallistujaa. Yhteensä ryhmätoimintaan osallistui 62 nuorta aikuista. Iältään osallistujat olivat pääosin 19–23-vuotiaita.

Kuva 3. Osallistujamäärä

Ryhmä	Miehet	Naiset	Muu	Yht.	Seuranta
Turku 2015	1	4	1	6	5
2015	1	4	1	6	5
Kaarina 2016	8	1	-	9	7
Raisio 2016	5	-	-	5	3
Turku 2016	2	1	2	5	5
2016	15	2	2	19	15
Kaarina 2017	6	-	-	6	4
Raisio 2017	2	2	-	4	-
Turku 2017	3	-	-	3	1
2017	11	2	-	13	5
Kaarina 2018	6	1	-	7	-
Raisio 2018	5	6	-	11	-
Turku 2018	-	6	-	6	-
2018	11	13	-	24	0
Yhteensä	38	21	3	62	25

Kaarinassa hankkeen ryhmä otettiin osaksi palvelujärjestelmää tukemaan niitä nuoria aikuisia, joilla kiinnittyminen palveluihin oli hankalaa. Nuoret ohjautuivat toimintaan aikuissosiaalityöntekijän ja urasuunnittelijan kautta. Nämä työntekijät kulkivat ryhmäprosessin rinnalla ja olivat mukana räätälöimässä jatkopolkuja.

Raisiossa ohjautuminen tapahtui kunnan toimijoiden kautta. Ohjaavia tahoja olivat mm. etsivä nuorisotyö, aikuissosiaalityö ja tuettu asuminen. Toiminta suunniteltiin kunnan ja hankkeen työntekijöiden yhteistyössä ponnahduslaudaksi, johon sitoutumisen kautta monia keskeytyksiä kokenut nuori aikuinen helpommin siirtyisi jatkopoluille. Nuoret olivat ryhmän aikana joustavasti joko kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa tai toimeentulotuella.

Turussa nuorten ohjautuminen oli haastavaa. Ryhmätoiminnan luonne vapaaehtoisena, ilman aktivointitoimenpiteen legitimeettiä, vaikeutti usean ammattilaisen ohjaamistyötä. Myös alueiden sosiaalityöntekijöiden tavoittaminen oli hankalaa. Turun 2015 ryhmään nuoria aikuisia ohjautui etsivien kautta, Starttipajalta ja lastensuojelun jälkihuollosta, vuoden 2016 ryhmään Starttipajalta ja Kohtaamispaikka Toivosta. Toivon kautta ohjautuivat kuntoutusrahalla olevat nuoret aikuiset. Heidän osaltaan palvelun legitimeetin puute oli haasteen sijasta osallistumisen mahdollistaja. Vuoden 2017 ja 2018 Turun ryhmiin nuoret tulivat NMKY:stä ja Villen pajalta sekä Ehjä ry:stä ja Vamokselta.

Hankkeen kohderyhmä määriteltiin hankesuunnitelmassa laajasti ja toteutuneet ryhmät muodostuivat taustojen suhteen hyvin heterogeenisestä joukosta nuoria aikuisia. Vertaisuus muodostui ryhmissä yhteisistä haasteista, esimerkiksi näköalattomuuden, mielialaongelmien ja sosiaalisten pelkojen suhteen. Miltei jokaisella osallistujalla oli takanaan keskeytyneitä opintoja ja negatiivisia kokemuksia vertaisryhmästä. Toisaalta yhteistä oli halu osallistua ja muuttaa omaa elämäntilannetta.

3.2 Toteutuneet ryhmät

Ryhmäprosesseja toteutettiin yhteensä kymmenen (Turussa 4, Kaarinassa 3 ja Raisiossa 3). Prosessin kesto oli kolme kuukautta, jonka aikana ryhmä kokoontui 3-4 päivänä viikossa, 4 tuntia päivässä. Ryhmäprosessin käynnistämisestä, ohjaamisesta, seurannasta ja arvioinnin toteuttamisesta vastasivat hankkeen työntekijät. Hankkeessa on työskennellyt yhteensä kahdeksan työntekijää: projektipäällikkö, sosionomi (ylempi amk) Minna Saunders (2015-7/2017) ja projektisuunnittelijat yhteisöpedagogi (amk), seikkailuohjaaja Juho Lempinen (2015-2018); KM, seikkailuohjaaja Valtteri Kivelä (2015-2018); ammattiopettaja, restonomi (amk), lasten ja nuorten erityisohjaaja Johanna Beilinson (3/2016-2018); KM Sanni Heino (8/2017-2018) ja medianomi (ylempi amk) Minna Hemgård (syksy 2018) sekä ohjaajat nuoriso-ohjaaja Minna

Tuomarmäki (kevät 2017 ja 2018) ja medianomi (amk) Tuisku Torkkeli (syksy 2015). Ryhmäpäivien ohjaamisesta vastasi aina vähintään kaksi ohjaajaa. Ryhmän markkinoinnissa, nuorten tunnistamisessa ja jatkopolkujen suunnittelussa tehtiin yhteistyötä kuntien ammattilaisten kanssa.

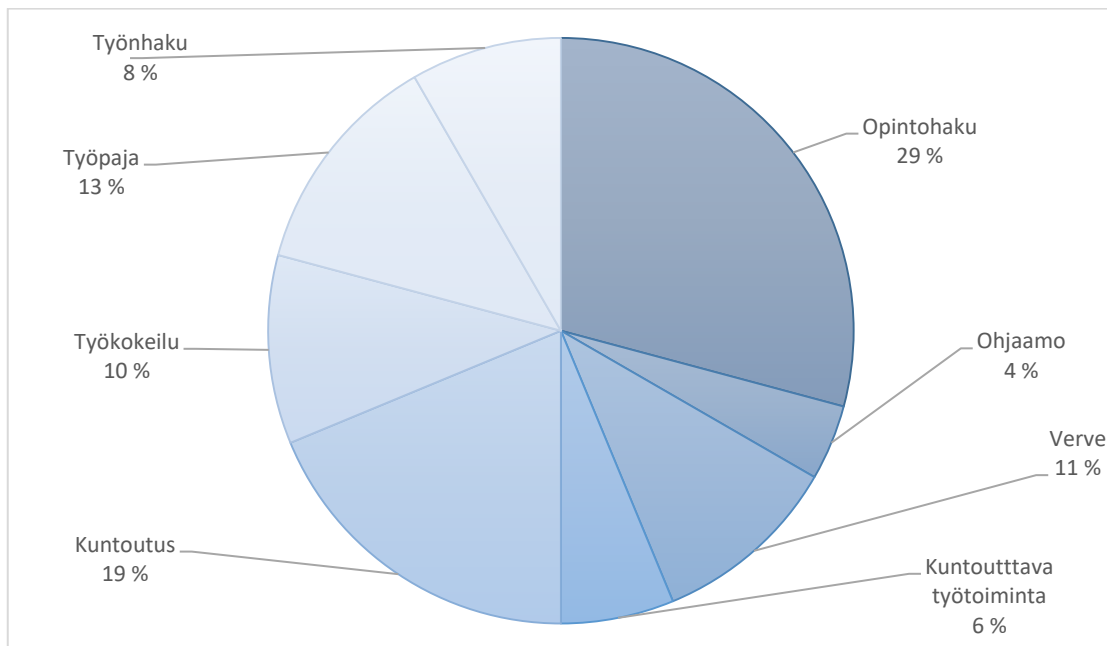
Hankkeen työtapana oli vahvasti osallistava ja tarvelähtöinen. Ryhmien sisällöt suunniteltiin yhteistyössä nuorten kanssa, kuullen heidän toiveitaan ja tavoitteitaan. Tästä syystä jokainen toteutettu ryhmä oli sisällöllisesti erilainen. Kaikissa ryhmissä toteutettiin toiminnallisia kertoja, esimerkiksi retkiä kaupunki- ja lähiluontoon sekä tutustumisia jousiammuntaan, melontaan tai köysitoimintaan. Nuorten kiinnostuksen kohteiden pohjalta ryhmässä tutustuttiin ammatteihin, oppilaitokseen, vapaaehtoistyöhön ja harrastuksiin. Tapaamisiin on myös kutsuttu vierailijoita kertomaan omasta elämänpolustaan. Lisäksi ryhmissä on toteutettu työnhakuun liittyviä kokonaisuuksia ja eri laajuisia työprojekteja.

Ryhmätyöskentelyn lisäksi hankkeen työntekijät ovat tarpeen mukaan tarjonneet yksilöllistä ohjausta ja tukea. Suunnitellusti yksilötyö kuului prosessin alku- ja loppuvaiheeseen, esimerkiksi jatkopolun suunnitteluun yhteistyössä ryhmään ohjanneen ammattilaisen kanssa. Käytännössä tarve oli kuitenkin suurempi. Nuorten kanssa on otettu yhteyttä mm. velkaneuvontaan, ulosottoon, sosiaalityöntekijöihin, terveyspalveluihin, työvoimavirkailijoihin, toisten järjestöjen palveluihin sekä Ohjaamoon.

Jokaisessa ryhmäprosessissa on viimeisten viikkojen aikana keskitytty nuorten jatkopolkuihin (Kuva 4.). Näiden laadinnassa nuorten saama apu ja tuki on vaihdellut hyvin paljon kunnasta riippuen. Lisäksi ryhmän lopussa on tehty yksilöhaastattelu. Kaarinassa keväällä 2016, Raisiossa keväällä 2018 ja Turussa syksyllä 2018 loppuhaastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna.

Kaikki osallistujat eivät sitoutuneet suunniteltuun jatkopolkuun. Valtaosa jatkoi kuitenkin johonkin, usein toiseen aktivointitoimenpiteeseen, kuten kuntouttavaan työtoimintaan, työkokeiluun tai työpajalle. Muutama jatkoi iltalukio-opintojaan, muutama työllistyi palkkatuella. Lisäksi muutamalle järjestettiin ammatillinen tukihenkilö. Osalle ensisijaista oli hoitaa oma terveys ja arki kuntoon terveydenhuollon, kuntoutuksen tai muun tuen avulla. Tästä muodostuu seuraavan kuvaajan luokka 'Kuntoutus'.

Kuva 4. Osallistujien jatkopolut

Syksyllä 2016 aloitettiin ensimmäinen kolmen ohjaajanuoren koulutus yhteistyössä Valo-Valmennuksen kanssa. Koulutukseen osallistuneet nuoret olivat osallistuneet hankkeen ryhmiin kuluneen vuoden aikana. Hankkeen työntekijät valmistelivat ja ohjasivat nuorten ohjaamiseen liittyvän koulutuksen syyskuussa 2016. Koulutus kesti kaksi viikkoa ja sisälsi ryhmän ohjauksen teoriaa, ryhmien ohjauksen harjoittelua ja kokemuksia toiminnallisten menetelmien ohjaamisesta. Tämän jälkeen nuoret lähtivät työkokeiluun, yksi Raision nuorisotoimeen ja kaksi KOTA ry:ssä käynnistyvään Turun ryhmään. Tavoitteena oli, että nuoret suorittavat yhden näytön lasten ja nuorten erityisohjaajan tutkinnosta Liviaan. Kaikki työkokeilut keskeytyivät, kaksi terveydellisistä syistä ja yksi poissaolojen ja sopimattoman käytöksen vuoksi.

Tammikuussa 2017 käynnistettiin uusi ohjaajanuoren koulutus Kaarinassa. Hän oli työkokeilussa KOTA ry:ssä ja suoritti näytön nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan tutkinnosta yhteistyössä Valo-Valmennuksen kanssa. Hänen osaamistaan hyödynnettiin myös kevään 2018 ryhmässä.

3.3 Toimintamalli

Seuraavassa taulukossa on esitetty ryhmäprosessin toimintamalli (Kuva 5.). Alkuperäisen mallin on laatinut hankkeessa työskennellyt Minna Saunders osana sosiaalialan (YAMK) opinnäytetyötään (Saunders 2016). Mallissa kuvataan prosessin vaiheet ja annetaan esimerkkejä toiminnan viikoittaisesta sisällöstä.

Kuva 5. Toimintamalli (alkuperäinen: Saunders 2016)

1.	Nuoren ohjautuminen ryhmään	Toimivat yhteistyöverkostot ohjautumisen mahdollistamiseksi	
2.	Alkuhaastattelu	Vapaaehtoisuus, motivointi	
3.	Ryhmäprosessi 3 kuukautta, 3 päivää viikossa, 4 tuntia ryhmäkerta		
Kerrat	Tavoitteet ja teemat	Esimerkkejä sisällöistä	Yksilötyö
1.–5.	Tutustuminen Nuorten tavoitteet Ryhmän rakenne ja tavoitteet Turvallisen vertaisryhmän luominen	Ryhmätilan luominen kotoisaksi yhdessä Unelmatyöskentely Roadtrip - tutustuminen kaupunkiin Nuorten toiveet ja odotukset	Käytännön asiat osallistumiseen liittyen, yhteys tarvittaviin ammattilaisiin
5.-10.	Nuorten osallistaminen suunnittelutyöhön Sisältöjen suunnittelu Ryhmän rutiinien luominen	Toiminnallisia kertoja ja retkiä, seikkailutoimintaa sekä harrastuskokeiluja nuorten toiveet huomioiden. Ruuanlaittoa ja arjen taitojen käsittelyä	Yksilötyötä ja palveluohjausta tehdään nuorten tarpeiden pohjalta ryhmäprosessin rinnalla
10.-15.	Nuorten osallistaminen ryhmän suunnittelutyöhön Tutustuminen kiinnostuksen pohjalta ammatteihin ja elämänpolkuihin Vertaisryhmässä toimiminen ja oppiminen	Tutustumiskäynnit ammatteihin, työpaikkoihin ja koulutuksiin nuorten kiinnostuksen pohjalta Elämäntarinat ja urapolut	Yksilötyötä ja palveluohjausta tehdään nuorten tarpeiden pohjalta ryhmäprosessin rinnalla
15.-20.	Nuorten osallistaminen suunnittelutyöhön Vertaisryhmässä toimiminen ja oppiminen Yhteiset oppimis- ja työprojektit	Toimintaa ja yhdessä tekemistä, harrastuskokeilut, seikkailutoiminta, kädentaidot Työprojektit, pop-up tapahtumat ja toimintapäivät	Yksilötyötä ja palveluohjausta tehdään nuorten tarpeiden pohjalta ryhmäprosessin rinnalla
20.-25.	Nuorten osallistaminen suunnittelutyöhön Vertaisryhmässä toimiminen ja oppiminen Tulevaisuuteen ja jatkoon liittyvät sisällöt	Tulevaisuuden suunnitelmat ja haaveet Tutustumis- ja vierailukäynnit Kulttuuri- ja taidetapahtumia Hankkeen blogin päivitys	Jatkoalkujen selvittely ja tarvittavat yhteydet yhteistyökumppaneihin
25.-30.	Jatkoalkujen suunnittelu Ryhmän päättäminen Prosessin arviointi	Jatkoalkutapaamiset yhteistyötahojen kanssa Ryhmän palaute- ja arviointikeskustelu Päätösjuhlat	Loppuhaastattelut ja ryhmän arviointia Jatkoalkut

Mallista poikkesivat kevään 2016 ja kevään 2018 ryhmät Raisiossa. Keväällä 2016 ryhmä toteutti laajan työprojektin pyörittäen pop up-kahvilaa Raision kirjastossa. Kahvilatyön vuoksi malliin sisällytettiin hygienia-, asiakaspalvelu-, ruuanlaitto- ja työelämäopetusta. Kahvila oli auki neljänä päivänä viikossa, jolloin tapaamiset muodostuivat nuorille työvuorolistan mukaan. Muissa ryhmissä projektityö on jäänyt kohderyhmän tarpeiden ja toimintakyvyn vuoksi suppeammaksi.

Keväällä 2018 KOTA ry ohjasi ryhmäprosessin Raision nuortentyöpajan ryhmälle. Valmiin ryhmän vuoksi prosessissa painottuivat uudet kokemukset. Yksilötyö oli mukana olleen pajan ohjaajan vastuulla.

3.4 Artikkelit, opinnäyte ja esitelmät

Hanke on saanut toteutusaikanaan näkyvyyttä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Ulkopuolisten toimittajien lisäksi hanketta ovat esitelleet hankkeen työntekijät erilaisissa tilaisuuksissa. Hankkeesta on tehty myös toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö.

Lehtiartikkelit:

- *Seikkailukasvatus vauhdittaa nuoria toimimaan.* Demokraatti. 11.6.2015
- *Enemmän tuloksia.* Raiku 3/2016
- *Operation Awesome tarjoaa rytmiä elämään.* Turun Sanomat. 5.2.2016
- *Suut makiaksi kirjastossa.* Rannikkoseutu. 10.5.2016
- *Kahvilatyöstä eväitä elämään.* Aamuset. 14.5.2016

Opinnäyte:

- Saunders, Minna. 2016. *Ryhmästä tukea osallisuuteen ja toimijuuteen.* Sosiaali- ja terveysalan Ylempi AMK. Yrkeshögskolan Novia. Turku.

Esitelmät:

- *Nuoret palveluiden kehittäjinä –Ryhmäprosessista tukea osallisuuteen ja toimijuuteen.* Lastensuojelun järjestömessut, 20.11.2015, Turku
- *Ryhmätoiminta vahvistaa työtöntä nuorta.* Sosiaalipedagogiikan päivät, 22.4.2016, Turku
- *Operation Awesome. Nuoret äänessä.* Lastensuojelun järjestömessut, 21.11.2016, Turku

4 HANKKEEN TULOKSET

Hankkeen tavoitteiden toteutumista on seurattu useilla menetelmillä. Tämä vahvistaa seurannan luotettavuutta. Tavoitteiden mukaisesti seurannan kohteena ovat osallistujien kokemat muutokset ja heidän sitoutumisensa sekä ohjaajien ja yhteistyökumppanien huomioidut osallistujissa tapahtuneesta muutoksesta. Menetelmällisesti muutosta on seurattu haastatellen ja havainnoiden. Sitoutumista mittaa läsnäolo prosentti. Toimintamallin ja yhteistyöverkostojen kehittämisen tuloksellisuutta on arvioitu työntekijä- ja sidosryhmäpalaverissa prosessin eri vaiheissa.

Alkuhaastattelut on toteutettu yksilötapaamisissa ennen ryhmäprosessin alkua. Niiden avulla on saatu tietoa nuoren taustasta ja kiinnostuksen kohteista sekä tavoitteista, toiveista ja unelmista. Viikoittaiset havainnot ja keskustelut on kirjattu ns. ryhmäpäiväkirjaan. Ryhmän loppuun käyneet on haastateltu uudestaan jatkopolun suunnittelun yhteydessä. Haastattelussa nuorta on pyydetty arvioimaan ryhmätoimintaan osallistumisen hyötyjä itselle. Nuorilta pyydettiin myös palautetta ryhmän toteutuksesta ja sisällöstä. Kahden ensimmäisen ryhmän haastatteluja käytettiin YAMK:n opinnäytetyön (Saunders 2016) tutkimusaineistona. Opinnäytetyössä kehitettyjä haastattelukysymyksiä on käytetty kaikissa nuorten haastatteluissa vertailukelpoisen seuranta- ja arviointitiedon saamiseksi.

4.1 Osallistujan kokema hyöty ja muutos

Loppuhaastatteluissa osallistujia pyydettiin kuvailemaan sitä miten osallistuminen ryhmään hyödytti tai muutti heidän arkeaan (*Miten osallistuminen ryhmään hyödytti sinua? Mikä arjessasi on muuttunut? Onko mielialasi muuttunut?*). Haastatteluaineistosta nousee sisällönanalyttisesti tarkasteltuna esiin viisi toisiinsa vahvasti yhteydessä olevaa ja osittain päällekkäistä teemaa tai elämänaluetta, joiden osallistujat kokivat muuttuneen parempaan suuntaan ryhmäprosessina aikana: toimijuus, arjen hallinta, osallisuus, työ- ja opiskeluvalmiudet, mieliala ja minäkuva. Samat elämänalueet nousivat esiin myös alkuhaastatteluissa kysyttäessä toiminnalle asetettuja tavoitteita.

1. Muutos toimijuudessa

Suurin osa osallistujista näki ryhmän hyödyn siinä, että se tarjosi 'tekemistä'. Kotona oleminen koettiin joko turhauttavaksi tai häpeälliseksi. Monipuolinen toiminta ja mahdollisuus kokea uutta oli usealle osallistujalle syy lähteä mukaan ryhmään. Arkeen tuli mielekästä tekemistä ja onnistumisen kokemuksia.

"Sai jotain tekemistä, kahvilassa oli tunne, että on töissä."

"Ryhmän aikana minulla oli merkityksellistä tekemistä."

"Kun on ollut jotain tekemistä, niin ei oo jäänyt sängynpohjalle."

"Ihmisellä pitäis olla jotain tekemistä."

Tätä ihmiselle luontaista aktiivisuutta eli tahtoa toimia, kokea ja olla olemassa kutsutaan toimijuudeksi (Kumpulainen yms. 2010, 24). Aktiivisuus toi päivään rytmiiä ja heräämiselle merkityksen. Toiminnasta suoriutuminen taas vahvisti minäpystyvyyden tunnetta. Katkenneet koulutuspolut olivat vaikuttaneet usean osallistujan itseluottamukseen ja toiveikkuuteen. Ryhmän suorittaminen loppuun vähillä poissaoloilla oli suuri ylpeydenaihe.

2. Muutos arjen hallinnassa

Toiseksi yleisin koettu hyöty oli arjen hallinnan paraneminen. Kohderyhmälle arjen hallintaan liittyviä haasteita olivat esimerkiksi vuorokausirytmii, ruokailutottumukset ja päihteidenkäyttö.

"Ryhmän aikana ruokailutottumukseni paranivat ja ne ovat pysyneet nyt ryhmän jälkeekin hyvänä."

"Ryhmän jälkeen ja sen aikana oon nukkunu ihan niinku normaali ihmiset."

"Se et mul on tullut positiivisempi mieli tästä kurssista ni se niinku laukasi sen halun lopettaa juomisen."

"Mä oon huomannu et ku mä teen asioita mä saan unta."

KOTA ry:n toiminnassa arjen hallinnan lähtökohtana on fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta tuova tila (Kivelä & Lempinen 2010, 12). Turvallinen yhteisö ja turvallinen seikkailullinen toiminta sekä niiden reflektointi mahdollistavat uusien ajattelu- ja toimintatapojen oppimisen (Kivelä & Lempinen 2010, 18-19). Tästä hyvä esimerkki on edellä

oleva sitaatti mielialan muutoksen yhteydestä juomisen lopettamiseen. Lisäksi ryhmä simuloi toiminta-ajan (klo 10-14) ja tarjotun aamiaisen ja lounaan vuoksi hallittua arkea. Arjen hallintaa on käsitelty ryhmässä myös KOTA ry:n itsenäistymiskurssien materiaaleja hyödyntäen.

3. Muutos osallisuudessa

Yhtä yleinen hyöty ryhmätoiminnasta oli koettu osallisuus, tässä tapauksessa sosiaalinen kanssakäyminen ja yhteisöön kuuluminen. Sosiaalisuus oli tärkeää sekä itseis- että välinearvona.

”Kun oli jotain tekemistä ja näki ihmisiä ni tuli muuta mietittävää.”

”Ryhmässä oli se hyvä, että lähdin pois kotoa ihmisten ilmoille. Olin ihmisten parissa. En tee muuten päivisin mitään.”

”Mä oon saanu sosiaalisen elämän.”

”Oli hyvä huomata, että myös muilla on ongelmia ja ne ei ole elämää pysäyttäviä.”

Aktiivisuuden lisäksi ihmiselle luontaista onkin tarve kuulua yhteisöön ja olla tärkeä toisille ihmisille (Saunders 2016, 17). Osallistumisen kautta muuttuu myös ymmärrys omasta minästä, siitä kuka on ja erityisesti kuka on suhteessa toisiin (Kumpulainen et al. 2010, 12).

Lähes jokainen nuori koki vahvistuneensa ryhmän tarjoamien sosiaalisten kontaktien takia. Monelle ryhmä oli ensimmäinen kiintopiste pitkään aikaan ja siinä syntyneet tai ryhmän aikana vallinneet suhteet, sekä muihin ryhmäläisiin että ohjaajiin, koettiin merkityksellisinä. Jokainen nuori vastasi kokeneensa osallistuvansa suunnitteluun, vähimmillään koettiin että toiveisiin oli reagoitu ja mielipiteet kuultu ja huomioitu.

4. Muutos työ- ja opiskeluvälmiyksissä

Neljänneksi yleisin koettu hyöty on työ- ja opiskeluvälmiyksien vahvistuminen. Tämä näkyi mahdollisuuksien selkeytymisenä ja omien välmüksien parantumisena. Välmüdet liittyivät pääasiassa sosiaalisiin taitoihin. Osallistujat kuitenkin nimesivät taidon nimenomaan työllistymistä ja opintoihin lähtemistä edesauttavaksi tekijäksi.

” Mä tiedän nyt mihin hakee keväällä opiskelusuhteen esimerkiksi.”

”Koen, että pystyn työskentelemään ihmisten kanssa ja keskittymään.”

”Sai enemmän tietoa mahdollisuuksista. Oli aiemmin suunnittelutasolla.”

”Ni siitä on helppo mennä kouluun ku sai opetella tutustumaan uusiin ihmisiin.”

”Tietää mihin voi hakee ja kannattaa hakee ja mitä mahdollisuuksia on.”

”Nykyään mä jaksan paremmin olla sosiaalisissa tilanteissa ja olen oppinut erilaisten ihmisten kanssa keskustelua.”

Osa nuorista kertoi löytäneensä ryhmän seurauksena jonkun uuden ajatuksen tai idean, mitä kohti mennä. Osalle idea liittyi selkeästi työhön tai opiskeluun. Tärkeimmäksi koettiin että asiat olivat ryhmän myötä selkiytyneet. Oli jotain jota kohti mennä.

5. Muutos mielialassa ja minäkuvassa

Viimeinen koettu hyöty on muutos mielialassa ja minäkuvassa. Tämä hyöty nähtiin esimerkiksi itseluottamuksen ja positiivisuuden lisääntymisenä.

”Kyl se varmaan jotenkin on sellasta henkistä kasvua.”

”Se itsevarmuus, et sitä sai lisää.”

”Olen paljon positiivisempi nykyään.”

”Pääsi itselleen näyttää että pystyy tekemään asioille jotain.”

Ryhmään kuuluminen, siinä toimiminen ja toiminnasta hyötyminen ovat kasvun ja kehittymisen kannalta olennaisia (Kivelä & Lempinen 2010, 3). Ryhmätoiminta ei kuitenkaan mahdollista yksilön identiteetin ja itsetunnon kehittymistä ilman fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta (Kivelä & Lempinen 2010, 12). Usea osallistuja korostikin ryhmän ilmapiirin olleen turvallinen. Mielialaa parantavat esimerkiksi riittävän unen ja ravinnon tuoma fyysinen hyvinvointi ja yhteisön tuoma arvostuksen ja merkityksellisyyden tunne. Itsetuntoon vaikuttavat arvostetuksi tuleminen lisäksi minäpystyvyyden kokemukset.

Muuta palautetta

Nuoret toivat esille, että ryhmässä on saanut olla oma itsensä eikä kiusaamista ole esiintynyt. He arvostivat sitä, ettei toimintaan sisältynyt pakkoa. Jokainen osallistui omalla tavallaan ja yksilölliset tarpeet huomioitiin. Nuoret kokivat vapaaehtoisuuden lisänneen motivaatiota osallistua. Toiminnasta ei tullut sanktioita ja myöhästymisiin suhtauduttiin ymmärtävästi. Vapaaehtoisuus toimi sitouttavana ja toimijuutta tukevana tekijänä – nuori päätti osallistuvansa.

Nuoret kokivat ryhmän toiminnalliset sisällöt monipuolisiksi. Ruuanlaiton sekä säännöllisemmän ja monipuolisemman syömisen opettelu pidettiin hyödyllisenä. Osa piti prosessin kestoa lyhyenä ja tapaamisten määrää vähäisenä. Osa ei taas olisi jaksanut yhtään enempää.

4.2 Havaittu muutos osallistujissa

Nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ryhmätoiminnan seurauksena tulee esille paitsi nuorten itsensä kertomana myös ohjaajien havaintoina. Hanketyöntekijöiden havaintojen mukaan hanke on onnistunut vahvistamaan nuorten osallisuutta ja työ- ja opiskelunvalmiuksia. Havainnot vastaavat osallistujien kokemuksia hankkeen vaikuttavuudesta.

Muutos toimijuudessa on näkynyt esimerkiksi aktiivisuuden tai vireystason siirtymisenä ryhmän ulkopuoliseen aikaan. Osallistajat ovat viitanneet ryhmään ”työpaikkana” ja korostaneet kuinka ryhmä on tuonut heräämiselle merkityksen. Toimijuuden vahvistumiseksi voi tulkita myös vahvan halun elämäntilanteen muuttamiseen. Useat osallistajat ovat hankkineet ryhmän jälkeen harrastuksia tai hakeneet töitä tai opiskelupaikkaa.

Muutos arjen hallinnassa on näkynyt vahvimmin vuorokausirytmien muuttumisena. Lisäksi nuoret ovat tehneet hankintoja keittiöönsä ja vaatekaappiinsa sekä pyrkineet syömään säännöllisemmin ja monipuolisemmin. Useat ovat hakeneet yksin tai tuettuna apua terveysongelmiinsa. Ylipäänsä on herännyt ymmärrys tarpeesta keskittyä elämänhallintaan.

Muutos osallisuudessa on näkynyt turvallisen ilmapiirin luomina luottamuksellisuuden hetkinä. Vaikka kaverisuhteita ei olisikaan syntynyt, on osallistujilla ollut paikka, johon heitä on odotettu ja missä kiusaamista ei ole tarvinnut pelätä. Turvallisuuden ja luottamuksen kokemus on näkynyt uskoutumisen lisäksi haluna palata ryhmään pitkän poissaolon jälkeen, tavata seurantavaiheessa tai jopa haluna suorittaa ryhmä uudestaan. Ryhmä on myös mahdollistanut vertaisten tapaamisen. Se, etteivät omat ongelmat ole ainutkertaisia voi vaikuttaa suuresti omiin ajatusmalleihin.

Muutos työ- ja opiskeluvalmiuksissa on näkynyt ohjaajille erityisesti kipinän syttymisenä tai heräämisenä oman tulevaisuuden suhteen. Kipinään on tartuttu yksilöohjauksen ja jatkokokouksekustelun avulla.

Muutos mielialassa ja minäkuvassa on näkynyt ohjaajille muutoksina edellä kuvatuissa asioissa. Nuori aikuinen on muuttunut esimerkiksi puheliaammaksi ja alkanut huolehtia siisteydestään. Ulkoinen olemus ja vireystila ovat muuttuneet ja nuori on osallistunut aktiivisemmin toimintaan. Osan kohdalla viha ja epäluottamus viranomaisia kohtaan ovat lieventyneet. Kaiken kaikkiaan kohderyhmässä tapahtuneet muutokset ovat olleet hyvin hienovaraisia. Ohjaajien kesken on iloittu mm. puhtaista sukista ja linja-autoon uskaltautumisesta.

4.3 Sitoutuminen ja seurantatieto

Osallistujien haastattelujen ja ohjaajien havaintojen lisäksi toiminnan tuloksellisuudesta kertovat osallistujien sitoutuminen ja seurantatieto hankkeen jälkeisestä elämäntilanteesta.

Ryhmiiin sitoutuminen on ollut vahvaa. Vain noin 2% alkuhaastattelussa valituista ja ryhmän aloittaneista keskeytti ryhmässä. Syynä keskeyttämiseen on ollut mm. opiskelemaan tai työkokeiluun pääsy tai elämäntilanne, joka on vaatinut voimakkaampaa, esimerkiksi terveydentilaan liittyvää interventiota. Sitoutumisen, vuorokausirytmien, sosiaalisten tilanteiden ja terveydentilan ollessa kohderyhmään kuuluville keskeisiä haasteita on hankkeessa myös ”pätkittäistä” osallistumista pidetty sitoutumisena. Ryhmässä on haluttu osoittaa, että paluu eli uusi alku on aina mahdollinen. Sitoutumisen eteen on tehty konkreettista ja yksilöllisempää työtä. Osallistuja on voitu mm. herättää tai hakea aamulla.

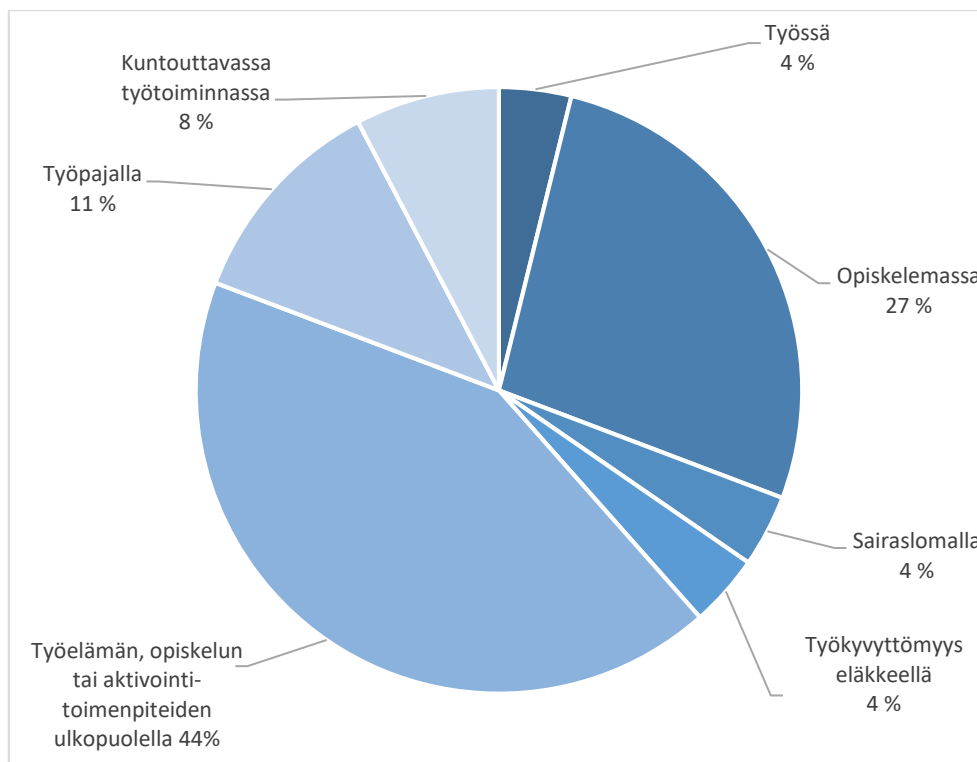
Hankkeeseen osallistuneista hankittiin seurantatietoa syksyllä 2017. Tietoa saatiin 25/38 nuoresta (n. 66%). Seurannan ajankohta oli 6-18 kk ryhmän päättymisestä. Nuorten tavoittamista vaikeutti huomattavasti yhteystietojen muuttuminen. Vuoden 2018 ryhmistä ei ole hankittu (12/2018 mennessä) seurantatietoa.

Seurannassa selvitettiin ryhmiin osallistuneiden sen hetkistä elämäntilannetta (Kuva 6.). Tavoitetuista osallistujista 46% oli seurantahetkellä opiskelemassa, työpajalla tai kuntouttavassa työtoiminnassa. Työelämään oli siirtynyt yksi osallistuja. Osallistujista 52% oli yhä työelämän,

opiskelun tai aktivointitoimenpiteiden ulkopuolella. Heistä yksi oli sairauslomalla ja yksi työkyvyttömyyseläkkeellä. Osa kertoi, että arjen hallinnassa oli vielä suuria haasteita, osalle ryhmä oli ollut poikkeuksellinen interventio ja saanut muuttamaan tai hakemaan muutosta elämäntilanteeseen.

Toiminnan positiivisesta vaikuttavuudesta kertoo osallistujien muuttuneen elämäntilanteen lisäksi myös se, että kaikki seurantaan tavoitetut osallistujat olivat valmiita tapaamaan ohjaajat uudestaan ja kertomaan kuulumisiaan. Toivottu turvallinen tila ja luottamus oli selvästi tavoitettu.

Kuva 6. Elämäntilanne seurantavaiheessa

4.4 Sidosryhmäpalaute

Yhteistyökumppanien mukaan hankkeen vaikuttavuus näkyi nuorissa mm. sosiaalisten taitojen kehittymisenä, ryhmään sitoutumisena, näkökulmien laajentumisena, itseluottamuksen vahvistumisena ja kipinän syttymisenä. Rasion yhteistyökumppaneiden mukaan ryhmä antoi hyvän mahdollisuuden räätälöityyn tukeen. Nuorissa oli näkynyt ryhmän päätyttyä kasvua ja voimaantumista. Jokainen oli edistynyt omalla tavallaan. Ryhmä oli antanut nuorelle viestin, ettei

hän ole yksin ja syrjässä vaan häneen kiinnitetään huomiota. Näin nuoret kiinnittyvät paremmin yhteiskuntaan. Heidän mukaansa toimintamallin mukainen toiminta tulisi olla peruspalveluiden tukena pysyvänä toimintana.

Kaarinan yhteistyökumppanien mukaan harrastuskokeilut ja seikkailutoiminta antoivat nuorille onnistumisen kokemuksia. Heidän tavoitteensa ryhmälle olivat maltillisia, ja siksi jo nuorten osallistuminen oli tärkeää. Kaarinan ammattilaiset korostivat, että nuorten osallisuus oli lisääntynyt ja itsetunto vahvistunut. Nuoret olivat sitoutuneet ryhmään ja henkilökohtaiset tavoitteet alkaneet hahmottua. Kohderyhmän nuoret hyötyvät vapaaehtoisuudesta ja velvoitteiden puutteesta. Yhteistyökumppaneiden mukaan oli hyvä, että ryhmässä tehtiin muutakin kuin työhön tai koulutukseen liittyvää.

Turun yhteistyökumppaneiden mukaan ryhmän rytmi ja pehmeys toimivat. Osallistuminen onnistui omien voimien ja lähtökohtien mukaan. Usealle nuorelle selvisi ryhmän aikana oma suunta. Muutosta oli nähtävissä myös sosiaalisissa tilanteissa. Ryhmästä hyötyivät monenlaiset nuoret, mutta eniten irti saivat hiljaiset ja arat. Ryhmässä oli mahdollisuus harjoitella sosiaalisia taitoja, jota tämä kohderyhmä kipeästi tarvitsee. Tärkeitä nuorelle olivat onnistumisen kokemukset, pärjääminen ja prosessin loppuun vieminen. Tämä helpottaa kiinnittymistä ja osallistumista jatkossa.

4.5 Toimintamallin ja yhteistyöverkostojen kehittämisen tuloksellisuus

Työntekijöiden mukaan ryhmäprosessi ja toteutettavat sisällöt tukivat hankkeen tavoitteita. Kohderyhmän tarpeet huomioitiin ja niihin pystyttiin vastaamaan joustavasti. Osallistujien ja ohjaajien välille syntyi luottamus. Jokaiselle nuorelle löytyi jotakin, jokaista pystyttiin auttamaan jatkopolun tai kipinän löytämisessä. Hankkeen ohjausresurssia työntekijät pitivät riittävänä toiminnallisen ja tiiviin ryhmäprosessin toteuttamiseksi. Hankkeen työntekijöiden osaaminen on ollut laaja-alaista. Tämän vuoksi nuorten erilaisiin toiveisiin ja tarpeisiin sekä laajan palveluverkoston aiheuttamaan yksilötyöhön on pystytty reagoimaan.

Kaarinaan ja Raisioon luotiin toimivat yhteistyösuhteet keskeisiin nuorten kanssa työskenteleviin ammattilaisiin. Kuntien koko mahdollisti sen, että nuorten aikuisten asiat olivat muutaman ammattilaisen käsissä. Turussa toiminnan legitimitetin puute vaikeutti toimintaa.

Työvoimapolitiittiset toimenpiteet ajoivat vapaa-ajan toimintana pidetyn kolmannen sektorin palvelun ohi. Hankkeen yhteistyö-tavoitteiden toteutumisen haasteet liittyivät Turun kaupungin kanssa nuorten ohjautumiseen ja muiden yhteistyökuntien kanssa tarjottuihin kokoontumistiloihin, jotka eivät ole olleet ryhmätoiminnalle tarkoituksenmukaisia.

5 YHTEENVETOA

Hankkeen tarkoitus oli vahvistaa seikkailukasvatuksellisen ryhmäprosessin avulla syrjäytymisuhassa olevien nuorten aikuisten osallisuutta, arjen hallintaa ja työ- ja opiskeluvalmiuksia. Tavoitteet pohjautuvat valtakunnalliseen tutkimus- ja selvitystietoon syrjäytymisuhassa olevien nuorten aikuisten kokemista haasteista ja heidän kaipaamastaan tuesta.

5.1 Hankkeen vaikutuksia

Hankkeen tulokset osoittavat, että osallistujien osallisuus ja työ- ja opiskeluvalmiudet vahvistuivat hankkeen aikana. Osallisuus näkyi sitoutumisena ja arjen hallinnan taitojen vahvistumisena, mutta näitä vahvemmin sosiaalisten taitojen, itsetunnon ja psyykkisen hyvinvoinnin vahvistumisena. Työ- ja opiskeluvalmiuksien vahvistuminen tuli esiin sosiaalisten taitojen ja itsetunnon vahvistumisena sekä mahdollisuuksien selvenemisenä. Osallistujajoukon heterogeenisyys vaikutti kuitenkin siihen, kuinka vahva vaikutus kolmen kuukauden mittaisella interventiolla oli.

Toimintamalli tarjoaa mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin ja toimii siten sosiaalisten taitojen oppimisympäristönä. Suljettu pienryhmä edesauttaa luottamuksen syntymistä. Toiminnallisuus tuo keskusteluryhmiin verrattuna enemmän mahdollisuuksia toimijuuden kokemuksiin. Keskeisenä KOTA ry:n kaikessa ryhmätoiminnassa on myös arjen hallinnan tukeminen (*Arjen hallinnan malli*), joka näkyy tässä hankkeessa mm. toimintamalliin sisällytetyssä yhteisessä ruoanlaitossa ja ruokailussa.

Hankkeen alkuvuosien haastatteluaineiston pohjalta tehdyssä opinnäytetyössä Minna Saunders tutki vahvistaako KOTA ry:n ryhmätoiminta siihen osallistuneiden nuorten osallisuutta ja toimijuutta. Työn mukaan ryhmänohjaajien rooli ja ammattitaito korostuvat onnistuneen lopputuloksen saavuttamisessa. Oleellista on sensitiivinen, reflektiivinen, joustava ja reagoiva työtapa, joka huomioi nuoren yksilönä. Reflektiivisyys ryhmätoiminnassa mahdollistaa nuoren tukemisen kokonaisvaltaisella tavalla. Näin toteutettuna ryhmätoiminta tukee nuoren osallisuutta ja toimijuutta. Oleellista on myös tarjota toimintaa, jonka suunnitteluun ja

kehittämiseen nuoren on aktiivisesti osallistuttava. Nämä osallisuuden ja toimijuuden kokemukset siirtyvät myös muihin yhteisöihin. (Saunders 2016, 40).

Lasten, nuorten ja perheiden syrjäytymisen ja eriarvoistumisen vähentämistä tavoittelevan Me-säätiön julkaisema *100 nuorta kehittäjää*-raportti (2018) kokoaa yhteen reilun sadan nuoren kokemukset ja työpajoissa syntyneet kehittämisideat koskien nuorten saamaa psykososiaalisen tuen palvelua. Nuorten pääviestit voidaan tiivistää kahdeksaan kohtaan, joista KOTA ry:n hanke kohdistuu seitsemään: mielen hyvinvointi, elämän perushallinta, välittävä aikuinen, tulevaisuus, harrastaminen, ystävät ja saavutettavuus. Hankkeen haastattelumateriaalin ja Me-säätiön tulosten vertaaminen hankkeen tavoitteisiin ja toimintamalliin osoittaa hankkeen olleen aidosti tarvelähtöinen. Haastattelut myös todistavat, että seikkailukasvatuksellisella ryhmäprosessilla voidaan tarttua syrjäytymisen ytimeen: toimijuuteen ja osallisuuteen.

5.2 Huomioita

Toimintamallin tuloksellinen toteuttaminen vaatii huomion kiinnittämistä riittävään työntekijäresurssiin ja yksilölliseen ja tarvelähtöiseen tavoitteenasettamiseen ja ohjaustyöhön. Ryhmiin osallistuneiden nuorten elämäntilanteet ovat vaatineet paljon yksilöllistä tukea. Siihen vastaaminen onnistuu vain riittävällä henkilöstöresurssilla. Ryhmän toiminnallisuus vaatii ammattimaista ohjaajuutta luoda tilanteita ja reagoida tilanteisiin joissa nuori on halukas ja valmis puhumaan. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa yksilötyön sujuvuuden ilman sovittua keskusteluhetkeä. Ryhmissä on oltava siis aina vähintään kaksi, mielellään kolme ohjaajaa. Tässä hankkeessa toimintamallin toteutusta haastoi suuri määrä eri syistä johtuneita henkilöstömuutoksia.

Hankkeen aikana ryhmiin on osallistunut nuoria, joiden hyöty etenkin jatkon suhteen on jäänyt epävarmaksi. Työntekijäpalavereissa on keskusteltu intervention pituudesta ja kohderyhmän rajaamisesta. Työntekijät uskovat kuitenkin, että molempiin voidaan vastata ammattimaisella ohjaustyöllä. Tärkeää on asettaa tavoitteet yksilöllisesti oikealle korkeudelle. Voimavarat tai valmiudet osallistua eli siirtyä työelämään tai opiskelemaan voivat olla heikot. Osa nuorista ei myöskään näe opiskelua tai työelämää kaivattuna ”tekemisenä”.

Syrjäytymiseen puuttuvia toimenpiteitä ja projekteja on ollut Suomessa paljon. Ongelma ei olekaan toimenpiteiden puute, vaan niiden sirpaloituminen ja rajalliset tulokset. (Kellokumpu 2017, 1-3.) KOTA ry ei hakenut hankkeelleen jatkoa vaan toivoo kohderyhmän suuruuden vuoksi vastaavan toiminnan siirtyvän ”leveämmille hartioille” ja vakiintuvan osaksi rakenteellisia palveluita.

Vaikuttavinta kuitenkin on, jos syrjäytymiselle altistaviin tekijöihin puututaan mahdollisimman varhain. Tästä syystä KOTA ry:n seuraavan hankkeen tavoite on vähentää lasten kokemaa yksinäisyyttä vahvistamalla 5.-luokkalaisten sosiaalisia taitoja, osallisuutta ja toimijuutta.

LÄHTEET

- Kumpulainen, Kristiina; Krokfors, Leena; Lipponen, Lasse; Tissari, Varpu; Hilppö, Jaakko; Rajala, Antti. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsingin yliopisto.
- Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013
- Kellokumpu, Artti. 2017. Näkymiä neljän seinän sisältä. Tutkielma sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten identiteetistä ja toimijuudesta. Pro-gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Kivelä, Valteri & Lempinen, Juho 2009. Arki hallintaan – Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.
- Linnossuo, Outi. 2007. Seikkailukokemusten vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo (toim.) Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. 2007. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Me-säätiö, <http://www.mesaatio.fi/lehdistotiedote/me-saatio-laski-suomessa-on-nyt-69000-syrjaytynytta-nuorta/>, 21.2.2018, 15.00
- 100-nuorta kehittäjä. Me-säätiö. 2018.
 - http://www.mesaatio.fi/wp-content/uploads/2018/03/100-nuorta-kehitt%C3%A4j%C3%A4%C3%A4_raportti_05032018-.pdf.
- Saunders, Minna. 2016. Ryhmästä tukea osallisuuteen ja toimijuuteen. Opinnäyte. Sosiaali ja terveysalan Ylempi AMK, Yrkeshögskolan Novia.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Osallisuus.
 - <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lapsen osallisuus.
 - <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>
- Widenius, Suvi. 2017. Mistä on hyvä seikkailukasvatus tehty? Suomalaisen seikkailukasvatuksen tunnuspiirteiden ja arvojen määrittäminen laadukkaana toiminnan kuvaajiksi. Opinnäyte. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Humanistinen korkeakoulu.

Lisäksi lähteenä on käytetty hankkeen väliraporttia STEA:lle (Heikkilä & Saunders 2017)